

beliefs, direct or indirect restriction of rights, or privileges on grounds of religious belief, gender, economic status or place of residence.

Conclusions. *It is concluded that the historical type of the Russkaya Pravda and modern domestic legal system, despite the past millennium, in total reflects – national traditions in legal understanding, evolution of legal consciousness and culture of the people, the principles of humanism, rule of law, legality, respect to human dignity etc. They reflect the continuity of the legal system of Ukraine initiated by customary law of Kievan Rus', Russkaya Pravda of Yaroslav Mudryi.*

Key words: first domestic legal code, Russian Pravda, the modern legal system.

Надійшла до редколегії 05.05.2015 р.

Станіслав Анатолійович Косінов,
канд. юрид. наук, доц.,
начальник Державної фінансової інспекції
у Харківській області,
м. Харків

УДК 342.571

СУБ'ЄКТИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ

У статті визначено призначення та правові основи громадського контролю в умовах демократичної держави. Наголошено, що суб'єктами громадського контролю можуть виступати всі учасники суспільних відносин, які не наділені публічними владними повноваженнями. Підкреслено, що громадський контроль здійснюється не лише громадськими об'єднаннями (організаціями), але й неорганізованою громадськістю. Здійснено класифікацію громадських об'єднань як суб'єктів громадського контролю, надано характеристики деяких з них (органів самоорганізації населення, засобів масової інформації, профспілок, політичних партій та ін.). Зроблено висновок про недоцільність віднесення органів місцевого самоврядування до суб'єктів громадського контролю за державною владою.

Ключові слова: громадський контроль, публічна влада, суб'єкти громадського контролю, громадські об'єднання.

Навіть демократичний суверен втрачає міру, коли отримує абсолютну владу [1, с. 24]. Історія західного суспільства довела можливість обмежити владу не внутрішньо, а зовнішньо [2, с. 385]. Саме тому визначальним для

системи реалізації демократичних механізмів у державі є створення реальної можливості, коли суспільство має право здійснювати контроль за діяльністю органів державної влади. Адже якщо немає громадського контролю над механізмом державної влади, то ніколи не буде й реального народовладдя. «Держава є організацією, що володіє правом застосування насильства. Тому дуже важливо, щоб це право застосовувалося під належним контролем суспільства» [3]. Необхідно, щоб народ мав прагнення і засоби для встановлення свого контролю над державою [4, с. 34]. Тому в сучасних умовах поряд з державним контролем значне місце повинно відводитись і громадській формі контролю, яка є неодмінною умовою оптимізації контрольної діяльності в масштабах всієї держави [5, с. 65].

«Здатність суспільства до контролю над владою – ознака громадянського суспільства. Тільки контроль, набуваючи правові форми, здатний підпорядкувати владу праву, і лише за умови існування громадянського суспільства держава опиняється «під правом», стає «правовою»» [6, с. 27]. З іншого боку, саме громадський контроль більшою мірою аніж державний або міжнародний забезпечує довіру населення до публічної влади [7, с. 23], а отже – і її легітимність.

Правову основу здійснення громадського контролю закладають норми Конституції України. Йдеться, зокрема, про конституційні приписи, відповідно до яких:

- держава відповідає перед людиною за свою діяльність (ч. 2 ст. 3);
- носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ (ч. 2 ст. 5);
- право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить виключно народові і не може бути узурповане державою, її органами або посадовими особами (ч. 3 ст. 5);
- кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір (ч. 2 ст. 34);
- громадяни мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів (ч. 1 ст. 36);
- громадяни мають право на участь у професійних спілках з метою захисту своїх трудових і соціально-економічних прав та інтересів (ч. 3 ст. 36);
- громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування (ч. 1 ст. 38);
- громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування (ч. 1 ст. 39);
- усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що

зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк (ст. 40).

Наведені конституційні положення дають підстави для висновку, що коло суб'єктів громадського контролю не повинно обмежуватися виключно громадськими організаціями, як це іноді пропонується представниками юридичної науки і навіть суб'єктами нормотворчого процесу¹. Право громадського контролю належить будь-якому громадянину незалежно від того, чи перебуває він у тій чи іншій громадській організації чи ні [8]. Суб'єктами громадського контролю можуть виступати всі учасники суспільних відносин, не наділені державно-владними повноваженнями. Адже заходи контролю тим ефективніші, чим ширше в його здійсненні бере участь все суспільство, його громадські інститути, всі громадяни [9, с. 219].

Видається слушною класифікація суб'єктів громадського контролю на дві підгрупи – організовану та неорганізовану громадськість.

Громадські формування як суб'єкти організованої громадськості мають різну мету, завдання, рівень повноважень, територію діяльності, проте їх соціально-політичне призначення полягає насамперед у тому, що вони допомагають людям у розв'язанні проблем повсякденного життя, відкривають широкі можливості для виявлення суспільно-політичної ініціативи, здійснення функцій самоврядування. Громадські об'єднання можна класифікувати за кількома типами:

1. За необхідністю формалізації створення:

а) підлягають легалізації (офіційному визнанню) державою:

- громадські організації;
- профспілки;
- організації роботодавців;
- органи самоорганізації населення;

б) не підлягають легалізації:

- батьківські комітети;
- органи учнівського самоврядування;
- колективи фізкультури на підприємствах.

2. За метою і функціями:

а) мають загальну мету і завдання, створюються без будь-яких спеціальних особливостей;

б) мають спеціальну мету (прямо передбачену законами):

- громадські організації інвалідів, чорнобильців, ветеранів війни;
- Національний Олімпійський комітет України;
- Українське товариство охорони пам'яток історії та культури;
- саморегульовані громадські організації;
- організації професійного спрямування;
- організації професійного самоврядування.

¹ Так, у проєкті Закону України «Про громадський контроль» суб'єктами громадського контролю названо лише громадські організації.

3. За характером повноважень:

а) мають визначені законами спеціальні повноваження:

– громадські організації споживачів;

– громадські організації з охорони громадського порядку і державного кордону;

– Українське товариство охорони пам'яток історії та культури;

б) мають загальну мету і завдання, створені без будь-яких спеціальних особливостей відповідно до Закону України «Про громадські об'єднання».

4. За територією діяльності:

а) всеукраїнські громадські організації;

б) міжнародні громадські організації;

в) місцеві громадські організації.

Кожне із громадських об'єднань охоплює своєю діяльністю певні сектори суспільного життя, які, на відміну від політичних партій чи профспілок, не обмежуються політичною діяльністю чи захистом соціально-економічних прав працюючих. Їхня діяльність також поширюється і на гуманітарну, інформаційну, екологічну, безпекову та інші сфери суспільного та державного життя України.

Прикладами такої діяльності може слугувати, зокрема: активна взаємодія та співпраця з громадськими організаціями, в т. ч. і міжнародними, з питань гендерної політики, сприяння розвитку проектів гуманітарної допомоги в Україні, з питань вирішення проблеми ВІЛ/СНІДу, маркетингу ринку нерухомості; культурно-просвітницька діяльність, проведення заходів, спрямованих на відродження та розвиток національних, історичних, духовних традицій; діяльність, спрямована на розвиток освіти, науки і техніки; діяльність у галузі охорони здоров'я та пропаганди здорового способу життя, у галузі екології.

Діяльність цих та інших активно діючих громадських організацій відіграє помітну роль у процесах, що відбуваються в суспільстві.

Так, до суб'єктів організованої громадськості слід віднести:

– органи самоорганізації населення, тобто представницькі органи, що створюються частиною жителів, які тимчасово або постійно проживають на відповідній території в межах села, селища, міста. Органами самоорганізації населення є будинкові, вуличні, квартальні комітети, комітети мікрорайонів, комітети районів у містах, сільські, селищні комітети. Представники органів самоорганізації населення можуть також залучатися центральними органами виконавчої влади та іншими спеціально уповноваженими на це органами виконавчої влади, а також органами місцевого самоврядування для здійснення контролю за дотриманням стандартів, нормативів, норм, порядків і правил у сфері житлово-комунальних послуг (ч. 1 ст. 9 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» від 24 червня 2004 року № 1875-IV [10]).

Правовий статус, порядок організації та діяльності органів самоорганізації населення визначено Законом України «Про об'єднання громадян».

Розгалужена мережа громадських організацій є характерною ознакою демократичного суспільства. Завдяки їм здійснюється постійний зв'язок між суспільством і державою, який відіграє важливу роль у функціонуванні всієї політичної системи суспільства [11, с. 58-64].

Водночас пропозиції щодо обмеження суб'єктів громадського контролю виключно тими громадськими організаціями, серед видів діяльності яких є здійснення громадського контролю за діяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, видаються такими, що не відповідають самій природі громадського контролю як функції, що конститутивно притаманна кожному інституту громадянського суспільства, незалежно від того, чи визначає він контроль як окремий напрям своєї діяльності.

Однією з основних проблем розвитку громадянського суспільства в Україні залишається наднизький рівень соціального капіталу, що виявляється, зокрема, у недовірі громадян до органів влади, соціальних інститутів, політичних партій. Отже, для громадянського суспільства має бути характерною не тільки наявність певної кількості впливових об'єднань громадян, а й згуртованість їх у питаннях контролю над втручанням держави у простір такого суспільства, досягненні відповідних загальносоціальних інтересів, спрямованості на максимальну реалізацію прав індивідів тощо [12, с. 12];

– засоби масової інформації. Свобода слова і вільне вираження своїх поглядів і переконань гарантуються Конституцією України і відповідно до цього Закону означають право кожного громадянина вільно і незалежно шукати, одержувати, фіксувати, зберігати, використовувати та поширювати будь-яку відкриту за режимом доступу інформацію. Всі громадяни України, юридичні особи мають право на оперативне одержання через засоби масової інформації публічно поширюваної інформації про діяльність державних органів і організацій, об'єднань громадян та їх посадових осіб, а також інших відомостей, необхідних для реалізації ними своїх прав, свобод і законних інтересів, здійснення завдань і функцій.

Один із базових законів, що регулює відносини в цій сфері, – Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» від 16 листопада 1992 р. № 2782-ХІІ [13];

– профспілкові організації, тобто добровільні неприбуткові громадські організації, що об'єднують громадян, пов'язаних спільними інтересами за родом їх професійної (трудової) діяльності (навчання). Діяльність профспілок в Україні регламентується Законом України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» від 15 вересня 1999 р. № 1045-ХІV [14]. Громадяни України мають право на основі вільного волевиявлення без будь-якого дозволу створювати профспілки, вступати до них та виходити з них на умовах і в порядку, визначених їх статутами, брати участь у роботі профспілок. Іноземні громадяни та особи без громадянства не можуть створювати профспілки, але можуть вступати до профспілок, якщо це передбачено їх статутами. Професійні спілки, їх

об'єднання у своїй діяльності незалежні від органів державної влади та органів місцевого самоврядування, роботодавців, інших громадських організацій, політичних партій, їм не підзвітні і не підконтрольні.

Профспілки, їх об'єднання захищають право громадян на працю, беруть участь у розробленні та здійсненні державної політики у галузі трудових відносин, оплати праці, охорони праці, соціального захисту. Проекти законів з питань формування та реалізації державної соціальної та економічної політики, регулювання трудових, соціальних, економічних відносин подаються відповідними органами виконавчої влади з урахуванням пропозицій всеукраїнських профспілок, їх об'єднань. Проекти нормативно-правових актів, які стосуються регулювання трудових, соціальних, економічних відносин, розглядаються органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування з урахуванням думки відповідних профспілок, об'єднань профспілок.

Профспілки та їх об'єднання здійснюють контроль за додержанням прав в сфері праці та зайнятості. Профспілки, зокрема, виступають однією зі сторін так званого соціального діалогу [15]. Профспілки, їх об'єднання здійснюють контроль за виконанням колективних договорів, угод не тільки з боку роботодавців, але й органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування. У разі порушення умов колективного договору, угоди профспілки, їх об'єднання мають право направляти їм подання про усунення цих порушень, яке розглядається в тижневий термін. У разі відмови усунути ці порушення або недосягнення згоди у зазначений термін профспілки мають право оскаржити неправомірні дії або бездіяльність посадових осіб до місцевого суду [16, с. 417–420].

Крім того, профспілки, їх об'єднання беруть участь у розробленні державної політики зайнятості населення, державних та територіальних програм зайнятості, проводять спільні консультації з цих проблем з роботодавцями, їх об'єднаннями, а також з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, пропонують заходи щодо соціального захисту членів профспілок, які вивільняються в результаті реорганізації або ліквідації підприємств, установ, організацій, здійснюють контроль за виконанням законодавства про зайнятість;

– політичні партії, тобто добровільні об'єднання громадян – прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що мають своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, беруть участь у виборах та інших політичних заходах. Право громадян на свободу об'єднання у політичні партії для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів визначається і гарантується Конституцією України. Встановлення обмежень цього права допускається відповідно до Конституції України в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей, а також

в інших випадках, передбачених Конституцією України. Ніхто не може бути примушений до вступу в політичну партію або обмежений у праві добровільного виходу з політичної партії (ст. 1 Закону України «Про політичні партії в Україні» від 5 квітня 2001 р. № 2365-III [17]).

Окремими вченими висловлюється думка, що суб'єктами громадського контролю можуть виступати лише ті політичні партії, які не пройшли до парламенту та до місцевих органів влади. Але ж за такого підходу заперчується роль політичних сил, що представлені в парламенті чи в органах місцевого самоврядування, як самостійних суб'єктів здійснення контролю, як учасників суспільного життя. Їм відводиться виключно роль однієї зі складових органів публічної влади.

Під неорганізованою громадськістю пропонується розуміти окремих громадян, осіб без громадянства, іноземних громадян, які не поєднані між собою у будь-які організаційні форми і представляють власні інтереси або об'єднуються ситуативно – спільні інтереси жителів, користувачів, виборців тощо [5, с. 64]. Прикладом прояву громадської активності в неорганізаційній формі є загальні збори громадян – один із найдавніших публічно-правових інститутів, за допомогою якого народ міг здійснювати свою владу, в тому числі контроль над представниками влади. У сучасному праві загальні збори громадян – інститут публічного права, що передбачає спільне обговорення та вирішення суспільно значущих питань громадянами, які проживають на певній території [18, с. 74].

Суб'єкти громадського контролю мають свої особливості, які полягають у неоднакових межах та обсязі контролюючого впливу, неоднаковому змісті контрольної діяльності, юридичних наслідках здійснюваного контролю. Разом з тим, між ними існує нерозривний взаємозв'язок, заснований на спільних цілях, принципах, об'єкті контрольної діяльності, що в свою чергу забезпечує єдність і цілісність механізму контролю.

Дискусійним на сьогодні питанням залишається місце органів місцевого самоврядування в системі здійснення громадського контролю за державною владою. Місцеве самоврядування розглядається з позицій дуалізму, оскільки в сучасному розумінні публічна влада – це не тільки державна влада, але й влада місцевого самоврядування. Як єдине джерело влади (як державної, так і місцевої) виступає народ, який здійснює владу безпосередньо (вибори, референдум) і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Розгляд місцевого самоврядування як інституту громадянського суспільства дозволяє вести мову про його особливий соціально-правовий статус, визначаючи його як сполучну ланку між державною владою та громадянським суспільством, що акумулює і реалізує інтереси громадян на рівні місцевих утворень [19]. Таким чином, місцеве самоврядування розуміється одночасно і як форма публічної влади, і як структурний елемент громадянського суспільства, призначений для реалізації інтересів населення місцевих утворень.

На наш погляд, слід виходити з того, що діяльність інституцій, яким народ делегує владні повноваження – органи державної влади та органи місцевого самоврядування, є об'єктом суспільного контролю. Такий контроль може бути як внутрішнім, тобто таким, що здійснюється самими суб'єктами публічної влади, так і зовнішнім, зокрема, громадським. Аналогічний підхід було покладено в основу законопроекту «Про громадський контроль», в преамбулі якого, зокрема, вказувалось, що він визначає правові засади організації та здійснення громадського контролю над органами державної влади та місцевого самоврядування з метою захисту прав, свобод та інтересів громадян України, зміцнення конституційних засад демократичної та правової держави, забезпечення прозорості дій органів державної влади та місцевого самоврядування, їх підзвітності громадянам України. Іншими словами, діяльність органів місцевого самоврядування виступає об'єктом громадського контролю.

Отже, суб'єктами громадського контролю виступають громадяни, громадські організації та політичні партії, профспілки та інші учасники громадянського суспільства (домові та вуличні комітети, трудові колективи, об'єднання співвласників тощо).

Список літератури:

1. Альбрехт П.-А. Забытая свобода. Принципы уголовного права в европейской дискуссии о безопасности / Петер-Алексис Альбрехт ; [пер. с нем. Г. Г. Мошака]. – Х. : Право, 2012. – 184 с.
2. Жувенель Б. де. Власть: Естественная история ее возрастания / Бертран де Жувенель ; пер. с фр. В. П. Гайдамака и А. В. Матешук. – М. : ИРИСЭН ; Мысль, 2011. – 552 с.
3. Ясин Е. Г. Приживется ли демократия в России / Е. Г. Ясин. – 2-е изд., расшир. и доп. – М. : Фонд «Либеральная миссия» ; Новое литературное обозрение, 2012. – 864 с.
4. Маритен Ж. Человек и государство / Жак Маритен ; пер. с англ. Т. Лифинцевой. – М. : Идея-Пресс, 2000. – 196 с.
5. Усманова Е. Ф. Институт общественного контроля как неотъемлемая составляющая правового государства / Е. Ф. Усманова, Е. Ю. Семелева // Социально-политические науки. – 2011. – № 1. – С. 62–65.
6. Лучин В. О. Конституционный строй России: основные политико-правовые характеристики / В. О. Лучин, Н. А. Боброва // Право и политика. – 2003. – № 10. – С. 17–30.
7. Лэш К. Восстание элит и предательство демократии / К. Лэш ; пер. с англ. Дж. Смити, К. Голубович. – М. : Логос ; Прогресс, 2002. – 224 с.
8. Зубарев С. М. Контроль за деятельностью государственных гражданских служащих: вопросы теории и правового регулирования / С. М. Зубарев. – М. : Консультант Плюс, 2007. – 184 с.
9. Кривец А. П. К вопросу о гражданском контроле в современной России как механизме взаимодействия власти и общества / А. П. Кривец // Научные ведомости БелГУ. Серия : История. Политология. Экономика. Информатика. – 2010. – № 19 (90). – С. 216–223.
10. Про житлово-комунальні послуги : Закон України // Відом. Верх. Ради України. – 2004. – № 47. – Ст. 514.
11. Бондаренко М. Громадський рух як чинник розвитку демократії в Україні / М. Бондаренко // Ефективність державного управління : зб. наук. праць. – 2010. – Вип. 24. – С. 58–64.
12. Разметаева Ю. С. Права людини як фундаментальна цінність громадянського суспільства : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Ю. С. Разметаева ; Нац. юрид. акад. України імені Ярослава Мудрого. – Х., 2009. – 20 с.

13. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні : Закон України № 2782-ХІІ // Відом. Верх. Ради України. – 1993. – № 1. – Ст. 1.

14. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності : Закон України № 1045-ХІV // Відом. Верх. Ради України. – 1999. – № 45. – Ст. 397.

15. Про соціальний діалог в Україні : Закон України № 2862-VI // Відом. Верх. Ради України. – 2011. – № 28. – Ст. 255.

16. Шемелинець І. І. Проблеми здійснення нагляду та контролю за дотриманням законодавства про працю / І. І. Шемелинець // Організаційно-правове забезпечення діяльності контролюючих та правоохоронних органів у сфері господарювання: проблеми сьогодення та перспективи розвитку : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф., 6 червня 2008 р. – Ірпінь, 2008. – С. 417–420.

17. Про політичні партії в Україні : Закон України № 2365-III // Відом. Верх. Ради України. – 2001. – № 23. – Ст. 118.

18. Гончаров А. А. Гражданский контроль над органами власти / А. А. Гончаров. – М. : Весь мир, 2010. – 224 с.

19. Любченко П. М. Місцеве самоврядування в системі інститутів громадського суспільства: конституційно-правовий аспект : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.02 / П. М. Любченко ; Нац. юрид. акад. України імені Ярослава Мудрого. – Х., 2008. – 40 с.

Косинов С. А. Субъекты общественного контроля.

В статье проанализировано предназначение общественного контроля в условиях демократического государства, определены его правовые основы. Отмечено, что субъектами общественного контроля могут выступать все участники общественных отношений, которые не наделены публичными властными полномочиями. В связи с этим подчеркивается, что общественный контроль осуществляется не только общественными объединениями (организациями), но и неорганизованной общественностью. Проведена классификация общественных объединений как субъектов общественного контроля, дана характеристика некоторых из них (органов самоорганизации населения, средств массовой информации, профсоюзов, политических партий и др.). Сделан вывод о нецелесообразности отнесения органов местного самоуправления к субъектам общественного контроля за государственной властью.

Ключевые слова: общественный контроль, публичная власть, субъекты общественного контроля, общественные объединения.

Kosinov S. A. The public control subjects.

Problem setting. The purpose of public control in a democratic state is cleared in this article; its legal basis is defined. The fact that all actors without public powers are the public control subjects is pointed. In this regard, noted that public control is carried not only associations (organizations), but unorganized public. Associations are classified as public control subjects; the characteristics of some of them (community organizations, the media, trade unions, political parties and others) are showed. The conclusion about inappropriateness of attribution local authorities to public control subjects is made.

The article clarified the purpose of social control in a democratic state, which is to ensure the optimization of real national sovereignty and governance. Determined the legal basis of public control, analyzed articles of the Basic Law, dedicated to guaranteeing the rights of participation in the rule of public affairs.

Paper objective. *It is noted that the subjects of public control can act, all participants of social relations that are not endowed with public powers. In this regard, it stresses that public control is carried out not only by non-government associations (organizations), but unorganized public.*

Paper main body. *The classification of NGOs as agents of public control based on the following criteria: the need for formalizing the establishment, purpose and functions, the nature of authority, area of activity. Shows the legal characteristics of individual types of organizations (community organizations, the media, trade unions, political parties, etc.).*

It is emphasized that each of the associations mainly with certain sectors of public life, which, unlike political parties or trade unions, are not limited to political activities or protection of socio-economic rights of workers. Their activity also extends to humanitarian, informational, environmental, security and other areas of social and political life of Ukraine.

Conclusions. *The conclusion of the feasibility of assigning local authorities to the subjects of public control over state power, as they are part of the public authorities and in this respect are themselves subject to public scrutiny.*

Keywords: social control, public authorities, public control subjects, associations.

Надійшла до редколегії 20.05.2015 р.

Денис Анатолійович Шигаль,
канд. юрид. наук,
доцент кафедри історії держави
і права України і зарубіжних країн
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
м. Харків

УДК 340.15:340.11

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОБґРУНТУВАННЯ РОЗРОБКИ ПОРІВНЯЛЬНОГО ІСТОРИКО-ПРАВОВОГО МЕТОДУ

У статті розглядаються основні зауваження і заперечення, що виникають у науковому середовищі з приводу розробки історико-правового компаративного методу. Досліджуються теоретико-методологічні засади виокремлення цього засобу спеціально-наукового пізнання. Аналізуються ефективність та гносеологічне значення порівняльного історико-правового методу. Робляться висновки про місце порівняльного історико-правового методу у спеціально-науковій методології.

Ключові слова: порівняльний історико-правовий метод, ефективність методу, історичне, правове, гносеологічне значення, історико-правове пізнання.

Методологія історико-правової науки пов'язана насамперед з обґрунтуванням засобів і способів наукового пізнання державно-правових явищ минулого і сучасного, а якщо казати більш широко, то й з пізнанням об'єктивної соціальної дійсності взагалі, у тому числі й сучасної. За своїм змістом методологія науки історії держави і права є переважно системою певних світоглядних теоретичних положень, законів, понять тощо, які використовуються вченими